

İş Yükünün Kadınların Psikolojik Sağlığı Üzerine Etkisinde Ev İçi İş Bölümünün Düzenleyicilik Etkisi

DOI: 10.26466/opus.756225

*

Sevim Gezegen Ünlü *

* Dr., Serbest Araştırmacı

E-Posta: sevimgezegen@gmail.com

ORCID: [0000-0002-2126-5468](https://orcid.org/0000-0002-2126-5468)

Öz

Bu çalışmanın amacı, kadınlarda iş yükü algısının psikolojik sağlık üzerindeki etkisinde ev işlerinin eşler arası dağılımının düzenleyicilik etkisini araştırmaktır. Türkiye’de 7 farklı ilde yürütülen araştırmaya farklı gelir, meslek ve eğitim düzeylerinden 814 çoklu rol sahibi (evli, çocuk sahibi, çalışan) kadın katılmıştır. Araştırma bulgularına göre ev içi iş bölümünün dağılımında kadınlar aleyhine belirgin bir eşitsizlik söz konusudur. Ev işlerinin eşler arası dağılımında elde edilen ortalama değer 3,91’dir (5 ev içi işlerin hepsini kadınların yaptığını, 1 ise tüm işleri erkeklerin yaptığını ifade etmektedir. Araştırma sonucunda kadınların iş yüklerini yüksek olarak algıladığı (ort: 2.4) ve ev içi iş bölümünün, örneğin %84’ünde kadınlar aleyhine, %15’inde eşleri ile ortak ve %1’inde eşleri aleyhine dağıldığı görülmektedir. Kadınlarda iş yükü algısı psikolojik sağlık üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Yüksek iş yükü algısı özellikle anksiyete ve depresyon tecrübe etme riskini arttırmaktadır. Ev işlerinin dağılımı psikolojik sağlığın iki alt boyutu üzerinde $p < .05$ güven aralığında anlamlı etkilere (A&D üzerinde β : 0,051; SİB üzerinde ise 0,095) sahiptir. Bununla birlikte iş yükünün psikolojik sağlık üzerindeki olumsuz etkisinin ev içi işlerin dağılımındaki eşitsizliğin artmasıyla birlikte güçlendiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çoklu Roller, İş yükü, Ev yükü, Psikolojik Sağlık

The Effects of Workload on Women's Psychological Health

*

Abstract

The aim of the study is to test the effect of the workload on psychological health of women with multiple roles with moderation roles of division of household labor. 814 women with multiple roles (working married mother who are from different occupations, levels of income, education) from seven different cities which are located at Turkey contributed this research. According to results, the division of household labor unequally distributed against women. The average is obtained in the distribution of household is 3.91 (5 indicates that all household is done by women, 1 indicates that all household is done by men). Unequal distribution is relevant for %84 of the sample. Percieve their workload as high (mean: 2,4) and division of household labor distributed as: against women %84, equally %15, against men %1 of the sample. The workload has negative effects on psychological health. The increase in workload noteworthy increase the risk to experience anxiety and depression. Besides the inequality in the division of household labor against women moderate the negative relation between workload and psychological health.

Keywords: *Multiple Roles, Work Overload, Domestic Labour, Mental Health*

Giriş

Çoklu roller literatürü, geleneksel rollerin tarihsel birikimini hiç azaltmadan çalışma hayatına katıldıkları için 'kadın' başlığı altında daha geniş çaplı ele alınmış ve gelişmiştir. Kadınların geleneksel rollerinin ağırlığı altında iş hayatında kariyer inşa etme çabaları küresel ölçekte gözlemlenen bir örüntüdür. Ebeveynlik, evlilik ve çalışma hayatı alanlarında üstlenilen rollerin oluşturduğu kompozisyon, zaman ve birey sağlığı üzerindeki baskının en önemli açıklayıcıları olagelmıştır. Kadınlarda çoklu rollerin sonuçları genellikle eşitsizlikler ve çalışma hayatı merkeze alınarak tartışılmaktadır. Örneğin Goode (1960), önerdiği Rol Gerginliği Teorisinde, geleneksel rollerinin yükümlülüklerinde eksilme olamadan iş hayatına dahil olan kadınların, iş ve aile hayatı temelli yüksek düzey beklentileri, sahip oldukları sınırlı zaman ve enerji ile sağlıklı bir şekilde karşılayamayacaklarına ve bu nedenle psikolojik ve fiziksel sağlık sorunlarıyla karşılaşacaklarına işaret etmiştir. Bu varsayımı test etmek adına iş hayatı temelli birçok değişken ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan araştırmalar (Gjerdingen ve diğerleri, 2001; Rydstedt ve Johansson 1998; Britt ve Dawson, 2005; Northcott, 1980) gerçekleştirilmiştir. Diğer taraftan ev içi emeğin eşler arası dağılımının psikolojik sağlık üzerindeki etkileri ile ilgili birçok araştırma (Cleveland vd.,2015; Eek ve Axmon, 2014; Bird, 1999; Harryson vd., 2012) yapılmıştır. Ancak hem iş hem de ev yükünün kadınların psikolojik sağlıkları üzerindeki etkisini tek bir araştırma modelinde tartışan araştırmaya rastlanmamıştır. Sadece Roxburgh'un (1977), çocuk sahibi olmanın çalışan kadınlardaki etkilerine odaklanan araştırması, bazı noktalarda literatürdeki bu boşluk ile örtüşmektedir. Yüksek iş beklentileri kadınların psikolojik sağlıkları üzerinde olumsuz etkilere neden olmakta, eşlerin destekçi olmadığı durumlarda ise psikolojik sağlık üzerindeki olumsuz etki artmaktadır (Roxburgh, 1977). Bu araştırmada ise iş beklentilerinden ziyade kadınların iş yükünün nasıl algılandığına ve eşlerin ne kadar destek olduğundan ziyade spesifik ev işlerinin eşler arası nasıl paylaşıldığı sorularına cevap getirilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca ev içi işlerin eşitsiz dağıldığı Türkiye'de (TÜİK, Zaman Kullanım Araştırması, 2014, 2015) iş yükü algısının psikolojik sağlık üzerindeki etkisini araştırmak literatüre katkı sağlayacaktır. Kadınlarda çoklu rollerin bir aradalığının psikolojik sağlık üzerindeki etkilerini tartışmak bu araştırmanın temel amacıdır. Bu amacı gerçekleştirmek için çalışma hayatının beraberinde getirdiği iş yükünün kadınlar tarafından nasıl algılandığı; ev bağlamındaki üstlenilmesi gereken yükün eşler arası nasıl payla-

şıldığı ve son olarak bu yüklerin kadınların psikolojik sağlıklarını nasıl etkilediği analiz edilmiştir.

Evde ve İşte “Çalışmak”: Çoklu Roller ve Sonuçları

Genellikle annelik, ücretli bir işte çalışma ve evlilik rolleri bağlamında ele alınan çoklu rollerin psikolojik ve fiziksel sağlık üzerinde ortaya çıkardığı sonuçlar zengin bir literatür ile tartışılmaktadır (Gove ve Tudor, 1973; Nathanson, 1980; Arber vd., 1985; Reskin ve Coverman, 1985; Froberg vd., 1986; Verbrugge, 1986; Waldron ve Jacobs, 1988; Waldron vd., 1998; Arber, 1997; Ahmad-Nia, 2002; Dökmen, 2003; Etiler, 2016). Elde ettikleri sonuçları itibari ile araştırmalar, pozitif ve negatif yaklaşımlar şeklinde gruplandırılmış ve kavramsallaştırılmıştır (Baruch ve Barnett, 1986, s.578; Froberg vd., 1986). Pozitif yaklaşımlar, çoklu rollerin Rol Ayrıcalıkları, Tampon Roller Yoluyla Genel Statünün Güvenliği, Statü Zenginleşmesi, Kişilik Zenginleşmesi ve Ego Tatmini yoluyla psikolojik ve fizyolojik sağlık üzerinde olumlu etkileri olacağını savunan “Rol Birikimi Teorisi” (Sieber, 1974); çoklu rollerin özgüven, sosyal ve finansal kaynaklar ve tatmin gibi fırsatların artışını sağlayarak olumlu sonuçlar doğuracağını savunan “Rol Genişlemesi Teorisi” (Sorensen ve Verbrugge, 1987); ve rol artışı ile rollerin ve rol gereksinimlerinin kişinin yaşamına amaç, anlam ve rehberlik ederek umutsuzluğu, “düzensiz davranışları” azaltacağını, enerjilerini arttıracığını vurgulayan “Rol Artışı Teorisi” (Thoits, 1983) şeklinde sıralanabilir.

Negatif yaklaşımlar, kadınların ücretli bir işte çalışmalarıyla birlikte, ev içinde veya çocuk bakımı gibi sorumluluklarında esasen bir değişiklik olmayacağı sebebiyle, çatışma, aşırı rol yükü, yorgunluk, tükenmişlik ve nihayetinde hastalıklar ile yüzleşeceğini savunan “Çoklu Rol Hipotezi” (Goode, 1960; Merton, 1957); insanların çoklu rollerinin gerekliliklerini yerine getirecek kadar zamanları ve kaynakları olmaması sebebiyle rol gerginlikleri ve çatışmaları yaşanacağını varsayan “Kıtlık Hipotezi” (Goode, 1960; Marks, 1977); ve son olarak çoklu rollerin, aşırı talepler nedeniyle, kadının sınırlı zaman, enerji ve psikolojik kaynaklarını tüketip, stres düzeyinin artmasına ve sağlık üzerinde olumsuz etkiler doğurabileceğini öne süren “Rol Gerginliği Hipotezi” (Goode, 1960; Waldron ve Jacobs, 1989:3; Verbrugge, 1986) şeklinde sıralanabilir.

Negatif yaklaşımlar, kadınların yüzleştiği olumsuz sonuçların hangi koşullarda ortaya çıktığını da tartışmaktadır. Bu kapsamda, ebeveyn kontrolü gerektiren yaşta çocuk ve çok sayıda çocuk sahibi olmak, tek ebeveynlik, ev

içi işler için birincil sorumluluğa sahip olmak çoklu rol sahibi kadınların yaşadıkları stresi arttırmaktadır (Dennerstein, 1995:506). Gelir açısından bakıldığında, asgari ücretli olarak çalışan ve herhangi bir desteği olmayan genç bir anne, farklı sosyal destek olanaklarına sahip olabilen orta sınıftan çalışan bir anneye göre kişisel olarak daha fazla yıpranmaktadır (Bernstein, 2001, s.174).

Çoklu rollerin birey üzerindeki sonuçlarında gözlemlenmeye çalışılan önemli bir alan psikolojik sağlıktır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) psikolojik sağlığı; bireylerin kendi yeteneklerini gerçekleştirdiği, günlük hayatta karşılaştığı stresle baş edebildiği, üretken çalışabildiği ve topluma katkı sağlayabileceği iyi hal durumu olarak ifade edilmektedir (DSÖ, 2018).

İş Yüğü ve Psikolojik Sağlık İlişkisi

Literatürde çoklu rol kompozisyonunun merkezinde çalışma hayatı yer almaktadır. Çalışma hayatındaki gerekliliklerin objektif ağırlığı kadar bu işlerin birey algısındaki karşılığı da önemlidir. İş yükü kavramı bireylerin işyerinde üzerine almak zorunda oldukları sorumluluklara yönelik algılarını ifade etmektedir. Keser (2006, s.105) iş yükünü, bireylerin işyerinde yükledikleri işin normalin (örneğin haftalık 40 saatlik çalışma saatinin üzerinde çalışma) üzerinde olduğuna yönelik algısı olarak tanımlarken, Qureshi ve diğerleri (2013, s.766), bir çalışana belirli bir zamanda yapması için tahsis edilen iş miktarı olarak aktarmıştır.

Günümüz çalışma hayatında, özellikle özel sektörde, bireylerin günde ortalama 10-12 saat çalıştıkları göz önünde bulundurulduğunda, bireyde iş yükü algısının oluşması beklenebilen bir sonuçtur. İş yükü algısı bireyin zihinsel ve fiziksel sağlığı kadar performansını ve verimini de etkilemektedir (Dağdeviren ve diğerleri, 2005, s.518). Gjerdingen ve diğerleri(2001, s.15) Amerika, İsveç ve Hollanda'da gerçekleştirdikleri karşılaştırmalı çalışmada, iş yükünün özellikle kadınlarda kardiyovasküler hastalık, kas-iskelet sistemi rahatsızları, depresyon ve anksiyete gibi fiziksel ve psikolojik sağlıkta bozulmalara neden olduğu tespitinde bulunmuşlardır. Ayrıca Geurts'a göre (2003, s.552) iş yükü, bireylerdeki olumsuz duyguları ortaya çıkarmakta, bireylerin kendilerini öfkeli hissetmesine, daha kolay hastalanmalarına, hayal kırıklıklarına uğramalarına ve de huzursuzluk yaşamalarına neden olmaktadır.

Rydstedt ve Johansson'ın (1998) kadın ve erkek otobüs şoförleri ile gerçekleştirdiği çalışmada, 18 ay süresince iş yükünde meydana gelen deği-

şikliklerin işin yapılması için gereken çaba ve yorgunluk üzerinde güçlü bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada iş yükünün artmasının, iş sebebiyle bireylerde tükenmenin artmasına, evde rahatlamada zorluklar, evdeki taleplerle başa çıkmada ve boş zaman kullanımında sorunlara sebep olduğu görülmektedir.

Glynn, Maclean, Forte ve Cohen'in (2009, s.220) Kanada'da farklı rolleri aynı anda yerine getiren (annelik, evlilik ve çalışma hayatı) 716 kadın ile gerçekleştirdikleri araştırmaya göre çok fazla rol yüküne maruz kalmak kadınların psikolojik sağlıklarının kötüye gitmesine sebep olmaktadır. Araştırmanın diğer bulgularına göre haftalık 40 saat ve altında çalışan, hane içi geliri en yüksek düzeyde olan ve yüksek düzey evlilik tatmine sahip kadınların en iyi düzeyde psikolojik sağlık seviyesine sahip oldukları görülmektedir.

Northcott (1980) evli ve çalışan kadınların -ki özellikle çocukları olanların- aşırı iş yükü ve rol çatışması sebebiyle psikolojiklerinin daha fazla risk altında olduğunu gözlemlemiştir. Araştırmanın en güçlü bulgularından biri evli kadınların evli erkeklerden daha fazla psikolojik stres altında olduklarıdır (Northcott, 1980, s.401). Dugan ve Barnes-Farrell'in (2018, s.11) 440 çalışan anne ile gerçekleştirdikleri araştırma neticesine göre, kadınların iş sonrası ev ve aile ile ilgili yükleri kendileri için daha kısıtlı zaman ayırabilmelerine sebep olmakta ve bu da öz bakım için zamanlarının kalmamasına ve daha fazla stress yaşamalarına neden olmaktadır.

Ev İçi İş Bölümünün Eşler Arası Dağılımı ve Psikolojik Sağlık İlişkisi

Ev içi işler, çocukların yetiştirilmesini, aile büyüklerinin fiziksel ve manevi olarak bakımını içermekle birlikte (Lordoğlu ve Özkaplan, 2005:257) "kadınların görünmeyen emeği" (Dedeoğlu ve Öztürk, 2010; Memiş ve Özay, 2011; Savran ve Demiryontan, 2008) ve görmezden gelinen bir emek türü olarak tanımlanmaktadır. Diğer taraftan bu ve benzeri tanımlar duygu yönetimi gibi görünür olmayan emek türlerini görmezden geldiği için eleştirilmektedir (Shelton ve John, 1996). Çalışan kadınlar için ev içi işler "ikinci vardiya" (Hochschild ve Machung, 2012) olarak nitelendirilmektedir. Ev içi emek, aile üyelerinin ve evin devamlılığını sağlamaya yönelik harcanan ücretsiz ve görünür olmayan emek türlerinin toplamı şeklinde tanımlanabilir.

Kadınlarda ev işlerinin fizyolojik ve psikolojik sağlık sonuçları kapsamlı bir literatür inşa etmiştir. İsveç'te yürütülen bir araştırmaya göre 25-64 yaş arası kadınlarda ağır ev işlerinin kişinin standart altı bir düzeyde genel sağ-

lık durumunu değerlendirmesinde etkili olduğu vurgulanmaktadır (Molarius vd., 2013). Bununla birlikte başlı başına ev işlerine harcanan emek, hem süre hem de yoğunluk anlamında, negatif stresin bir açıklayıcısı konumundadır (Bird, 1999).

Çalışan kadınlar için ise evde ve işte “iki vardiyayı” aynı anda yürütmek hem psikolojik hem de fizyolojik rahatsızlıklara sebep olabilmektedir. Evli olmak ve ücretli bir işte çalışmanın beraberinde getirdiği roller, sadece anne için değil aynı zamanda babalar için de negatif stres ile ilişkilendirilmiştir (Voydanoff ve Donnelly, 1999). Kadın ve erkeklerde, sosyal hayatta ve aile hayatında algılanan toplam iş yükünün stres şikâyeti kaynaklı hastalık sebebiyle işe gidememe durumu üzerinde etkili olduğu sonucu elde edilmiştir (Svedberg, Mather, Bergström, Lindfors, ve Blom, 2018).

Kadınlar için ev içi işlerin yoğunluğu ve içeriği kadar bu işlerin karı-koca arasındaki paylaşımı da önemlidir. Cleveland vd.’nin (2015) araştırmasında vurguladığı üzere, ev içi işlerin eşitsiz bir şekilde dağıldığını düşünen kadınlarda, işlerin dağılımında ve ilişkilerinde eşitlik olduğunu düşünen kadınlara oranla daha yüksek düzeyde yorgunluk, stres, fiziksel ve psikosomatik semptomlar ve depresyon gözlemlenmiştir. Bu sebeple ev içi işlerin kadınlar için ağırlığı ile birlikte işlerin dağılımındaki eşitsizlik düşüncesinin stres üzerinde etkili olduğu görülmektedir. İsveç’te kasabada yaşayan, eğitimlerini tamamlayamamış orta sınıf ailelerdeki kadınlarda ekonomik sıkıntılar ve eşleri ile aralarındaki ilişkideki eşitsizliklerin depresif mod ile ilişkili olduğu 26 yıllık araştırma sonucunda gözlemlenmiştir (Hammarström ve Phillips, 2012). Bird’ün (1999) araştırmasında ise, cinsiyetler arası depresyon farkının (kadınlar aleyhine) nedeni olarak erkeklerin ev işine düşük düzey katkı sunmaları görülmektedir. Ev içi işlerin dağılımındaki eşitsizlik ile eşler arası ilişkideki eşitsizlik algısının biraraya gelmesi, kadınlar için stres kaynağını oluşturmaktadır (Harryson, Strandh ve Hammarström, 2012).

Yöntem

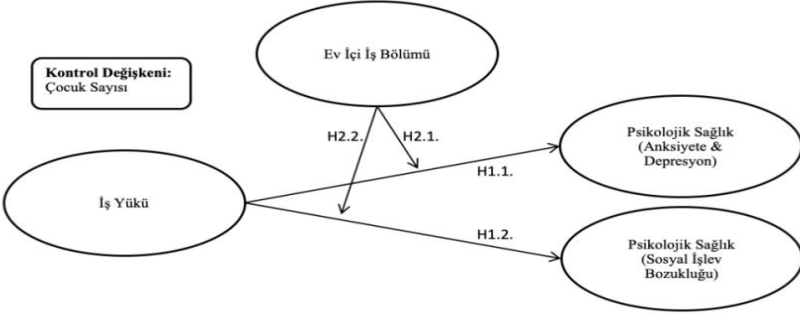
Literatür taramasında görüldüğü gibi, çoklu rollerin iki önemli bağlamına ait birçok değişken ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar mevcuttur. Ancak iş yükü algısının ev içi işlerin eşler arası dağılımına göre psikolojik sağlık üzerinde nasıl etkili olduğu sorusuna direk olarak cevap verecek bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu çalışmada iş yükü algısı ve ev işlerinin eşler arası dağılımı ekseninde yürütülecek bir tartışmanın literatüre katkı sağlaması amaçlanmıştır. Rol gerginliği teorisi

(Goode, 1960) araştırma modelinin dayandığı kuramdır. Rol gerginliği teorisi çerçevesinde, kadınların sahip oldukları rolleri temelinde karşılaşacakları yüksek beklentiler ve yükümlülükler sebebiyle psikolojik sağlıklarının olumsuz etkileneceği ve ev içi işlerin kadınlar aleyhine eşitsiz dağıldığında bu olumsuz etkinin artacağı araştırmanın temel varsayımıdır.

Araştırma modelinin açıklayıcılığını arttırabilmek için bağımlı değişken (psikolojik sağlık) üzerinde etkili olabilecek kontrol değişkenleri de dikkate alınmıştır. Hamilelik sürecinden başlayarak doğum sonrası ilk yılın sonuna kadar gözlemlenen 437 kadında aşırı iş yükünün depresyon, anksiyete, öfke ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Klein, Hyde, Essex, ve Clark, 1998). Amerika Birleşik Devletler'inde gerçekleştirilen bir araştırmada, ilk kez hamile kalan 436 kadında, doğum sonrası ilk 6 ay sona ermeden işe başlayan ve uzun saatler çalışan kadınlarda zayıf psikolojik sağlık sonuçları gözlemlenmiştir (Gjerdingen ve Chaloner, 1994). Bu noktadan hareketle çocuk sayısı kontrol değişkeni modele dahil edilmiştir. Ev içi işlerinin eşler arası dağılımı ile çocuk sayısı arasında bir ilişki olabileceği, çocuk sayısındaki artışın ve ebeveyn kontrolü gerektiren yaşta çocuk sahibi olmanın psikolojik sağlık üzerinde etkileri bu kontrol değişkeni ile izlenmek istenmiştir. Bu çerçevede oluşturulan araştırma modeli Şekil 1'de, hipotezler ise aşağıda paylaşılmıştır.

- **H1.** İş yükü algısı psikolojik sağlık üzerinde olumsuz etkilidir.
- **H1.1.** İş yükü algısı psikolojik sağlığın anksiyete ve depresyon boyutu üzerinde olumsuz etkilidir.
- **H1.2.** İş yükü algısı psikolojik sağlığın sosyal işlev bozukluğu boyutu üzerinde olumsuz etkilidir.
- **H2.** Ev işlerinin dağılımının düzenleyicilik etkisi, iş yükü algısının psikolojik sağlık üzerindeki olumsuz etkisini arttırmaktadır.
- **H2.1.** Ev işlerinin dağılımının düzenleyicilik etkisi, iş yükü algısının psikolojik sağlığın anksiyete ve depresyon boyutu üzerindeki olumsuz etkisini arttırmaktadır.
- **H2.2.** Ev işlerinin dağılımının düzenleyicilik etkisi, iş yükü algısının psikolojik sağlığın sosyal işlev bozukluğu boyutu üzerindeki olumsuz etkisini arttırmaktadır.

İş Yükünün Kadınların Psikolojik Sağlığı Üzerine Etkisinde Ev İçi İş Bölümünün Düzenleyicilik Etkisi

Şekil 1. Araştırma Modeli

Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırma Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nun 2017 yılında yayınladığı 81 İl Durum Raporunda öne çıkan Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesindeki büyük şehirlerde (Adana, Malatya, İzmir, Gaziantep, Ankara, Samsun ve İstanbul) özel sektörde ücretli ve yevmiyeli, kendi hesabına ve işveren olarak çalışan 814 evli ve çocuk sahibi kadın ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan kadınlar 20-65 yaş grubu aralığında yer almaktadır. Eğitim düzeyleri açısından kadınların %27,64'ü ilköğretim, %27,76'sı lise, %19,91'i ön lisans, %22,23'ü lisans ve %2,45'i lisansüstü eğitim aldığı görülmektedir. Cevaplayıcıların %11'i yarı zamanlı işlerde, %89'u tam zamanlı işlerde istihdam edilmektedir. Çalışma süresi açısından ise %16,21'i 8 saatten az, %65,61'i 8-10 saat, %13,88'i 10-12 saat ve %4,3'ü 12 saatten fazla günlük çalışma süreleri olduğunu belirtmiştir.

Veri Toplama Araçları

Psikolojik Sağlık(PS): Goldberg (1972, 1978, 1981) tarafından geliştirilen Genel Sağlık Anketi'nin (GSA) 12 soruluk kısa formu psikolojik sağlık değişkeninin ölçülmesinde kullanılmıştır. Cevaplayıcıların küçük (minör) psikiyatrik bozuklukların belirlenmesinde bireylerin kendilerine uygulayabilecekleri yaygın olarak kullanılan ölçektir (Banks, 1983:349). Cevaplar 4'lü Likert ölçeği ile derecelendirilmiştir (Hiç olmuyor/Her zamanki kadar/Her zamankinden sık/Çok sık). Türkçe uyarlaması Kılıç (1996) tarafından gerçekleştirilmiş, güvenilirlik katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur.

İş Yükü (İY): 5 ifadeli ve beş noktalı likert ile derecelendirilen ölçek, Spector ve Jex (1997) tarafından geliştirilmiştir. Cevap seçenekleri; Kesinlikle Katılı-

yorum / Katılıyorum / Kararsızım / Katılmıyorum / Kesinlikle Katılmıyorum şeklindedir. Ölçek, yüksek iş yükü algısını ölçmeye yönelik, “İşimi çok hızlı yapmam gerek”, “Elimdeki işleri bitirmek için çok az bir zamanım oluyor” gibi ifadelerden oluşmaktadır. Türkiye’de Keser (2006) ve Gökkaya (2014) tarafından daha önce kullanılmış ve güvenilirlik düzeyi sırasıyla 0.70 ve 0.80 çıkmıştır. Ölçek daha önce Türkiye’de kullanılmış olsa da Türkçesine ulaşılamamış, bu nedenle araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Türkçe uyarlama sonrasında 3 uzman akademisyenden görüşleri alınmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Ev İçi İş Bölümü: Araştırmada belirlenen ev işi gruplarının eşler arası nasıl dağıldığı belirlenmiştir. Bu kapsamda, yemek pişirmek, bulaşıkları yıkamak/makineye yerleştirmek; ev temizliği; ütü; alışveriş; çocukların okula götürülmesi, onlarla oyun oynama, zaman geçirme, hastalıklarında ilgilenme vb. on farklı başlıkta gruplanan ev işlerini kimin yaptığı sorulmuştur. Yalnızca eşim, genellikle eşim, eşim ve ben, genellikle ben ve yalnızca ben şeklindeki 5 seçenek yer almaktadır ve her bir seçeneğe 1’den 5’e puanlanmanın yapıldığı formatif bir ölçek kullanılmıştır. Sorulara verilen cevaplardan hareketle endeks oluşturulmuştur. Bu endekste 1 puan tüm ev işlerinin erkek tarafından yapıldığı sonucunu gösterirken, 5 puan tüm ev işlerinin kadın tarafından yapıldığı sonucuna işaret etmektedir. 3 puan ise ev işlerinin eşit bir şekilde paylaşıldığı durumu göstermektedir.

Analizler

Araştırma modelinin yansıtımlı ölçekleri olan İş Yükü ve Genel Sağlık Anketi’ne keşfedici faktör analizi uygulanmıştır. Bartlett’in Sphericity test sonuçlarını anlamlı (,000) ve KMO değerinin (,856) kabul edilir düzeyde elde edilmesiyle faktör yapıları incelenmiştir. Ortaya çıkan 4 faktörlü yapının toplam açıkladığı varyans %53,603’tür.

Tablo 1. Döndürülmüş Faktör Matrisi

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	İfade Silindiğinde (α)
	$\alpha=0,886$	$\alpha=0,797$	$\alpha=0,703$	
İY1	0,819			0,861
İY2	0,833			0,859
İY3	0,789			0,869
İY4	0,818			0,86
İY5	0,807			0,861
GSA1		0,575		0,785
GSA2		0,671		0,766
GSA6		0,629		0,777

İş Yükünün Kadınların Psikolojik Sağlığı Üzerine Etkisinde Ev İçi İş Bölümünün
Düzenleyicilik Etkisi

GSA7	0,579	0,791
GSA10	0,64	0,78
GSA11	0,801	0,746
GSA12	0,736	0,755
GSA3	0,682	0,647
GSA4	0,654	0,661
GSA5	0,693	0,646
GSA8	0,68	0,655
GSA9	0,632	0,668

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 5 iterations.

Her bir faktörün hemen altına o faktöre ait içsel tutarlılık değeri paylaşılmıştır (Tablo 1). Tablonun en sağında yer alan sütunda ise ilgili ifadenin silinmesi halinde ilgili faktörün a değerinin elde edeceği sonuçlar paylaşılmıştır. İş yükü ifadeleri orjinaline uygun bir şekilde tek faktör altında gruplanmıştır. 12 ifadelik GSA'nın 3 faktörlü yapısını bazı çalışmalar destekler sonuçlar elde etse de (Graetz, 1991; Sánchez-López ve Dresch, 2008); birçok çalışma gibi (Kılıç vd., 1997; Montazeri vd., 2003; Werneke vd., 2000) bu araştırmada da iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen iki faktör, Werneke vd. (2000) ve Graetz'in (1991) çalışmalarından hareketle; faktör 1: Anksiyete ve Depresyon (A&D), faktör 2: Sosyal İşlev Bozukluğu (SİB) olarak adlandırılmıştır. Her üç faktörün içsel tutarlılık değeri kabul edilenin üzerindedir ve herhangi bir ifadenin silinmesi halinde bu değerler artmaktadır.

Doğrulamalı Faktör Analizi Model Uyum Değerleri

Doğrulamalı faktör analizine (DFA) araştırma modelindeki yansıtımlı ölçekler (Genel Sağlık Anketi, İş Yükü Ölçeği) dahil edilirken, formatif ölçek (ev işlerinin eşler arası dağılımı) dahil edilmemiştir¹. Birincil DFA sonucunda ifadeler teorik olarak varsayılan faktörler altında gruplansalar da kabul edilir model uyum değerlerine sahip olmadıkları gözlemlenmiştir. Modifikasyon endeksindeki bilgiler takip edildiğinde, A&D boyutuna ait GSA7 ifadesinin SİB boyutu ve bu boyutun alt ifadesi olan GSA9 ile ilişkili olabileceği sonucundan ve GSA1'in de sahip olduğu düşük faktör yükü sebebiyle GSA7 ve GSA1'in analiz dışında tutulmasına karar verilmiştir. Ayrıca yine modifikasyon endeksinde hareketle iş yükünün birinci ve ikinci ifadeleri arasında kovaryansa müsaade edilmiştir.

¹ Formatif ve yansıtımlı ölçeklerin karşılaştırması için bkz: Hair vd., 2010, s. 750–754

Devamında DFA'nın tekrarlanması neticesinde elde edilen model uyum değerleri (CMIN/DF:3,405/ GFI:0,953/ CFI:,950/ RMSEA:0,054/ PCLOSE:0,140) kabul edilir düzeydedir. Araştırma modeline ait güvenilirlik değerleri Tablo 2'de paylaşılmıştır. Genel Sağlık Anketinin iki alt boyutu arasında yakınsama geçerliliği anlamında düşük değerler elde edilmiştir. Bu sonuçlar araştırma kısıtlarında paylaşılarak analizlere devam edilmiştir. Nihai DFA sonucunda elde edilen faktör yapılarına ilişkin sonuçlar EK2'de paylaşılmıştır. İş yükü tek boyutta toplanırken, psikolojik sağlık iki alt boyutta (A&D ve SİB) toplanmıştır.

Tablo 2. Araştırma Modeli Güvenilirlik Değerleri

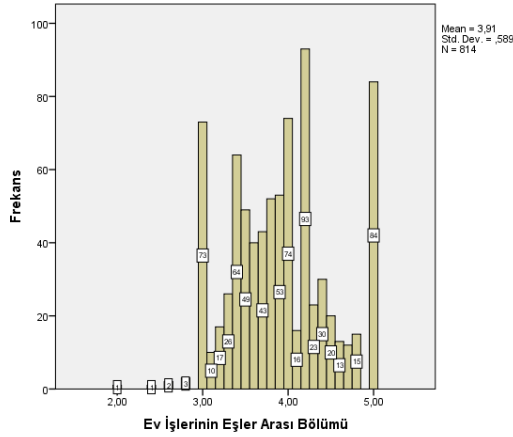
	CR	AVE	MSV	MaxR(H)	SİB	IY	A_D
SİB	0,705	<u>0,324</u>	0,077	0,706	0,569		
IY	0,882	0,6	0,14	0,883	0,277	0,774	
A_D	0,787	<u>0,433</u>	0,14	0,822	0,03	-0,374	0,658

Hipotez testleri öncesinde çok değişkenli analizler için sağlanması gereken varsayımları kapsamında uçlara kayma ve etkili gözlemlerin belirlenmesi için Cook Uzaklığı istatistiği incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar neticesinde hiçbir gözleme ait 1'in üzerinde değer elde edilmemesi sebebiyle bu varsayımın sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bağımlı değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantının (multicollinearity) kontrolü adına ise elde edilen bulgulara göre, VIF (Variance Inflation Factor - Varyans Büyütme Faktörü) skorları (her iki bağımsız değişken için için: 3,859) tolerans değerleri (tüm değişkenler için ,999) kabul edilir düzeydedir (Hair vd., 2010, s.204). Ayrıca araştırma modelindeki tüm değişkenler arası korelasyon değerleri ise EK-1'de paylaşılmıştır.

Bulgular

Ev içi iş bölümünün dağılımında kadınlar aleyhine belirgin bir eşitsizlik söz konusudur. Ev işlerinin eşler arası dağılımında elde edilen ortalama değer 3,91'dir (n=814). Ev işlerinin alt başlıklarından hareketle elde edilen ortalamaların tüm örneklem dahilindeki dağılımı Şekil 2'de paylaşılmıştır.

İş Yükünün Kadınların Psikolojik Sağlığı Üzerine Etkisinde Ev İçi İş Bölümünün Düzenleyicilik Etkisi

Şekil 2. Ev İçi İşlerin Eşler Arası Dağılımı

Hipotez testleri yürütebilmek için, model uyum değerleri, açıklanan toplam varyans ve p değerleri kontrol edilmiştir. Değişkenlerin açıklanan varyansları incelendiğinde, araştırma modelinin bağımlı değişkenlerinin, SİB'nin %3, A&D'nin ise %47'sini açıkladığı görülmektedir. Açıklanan varyans düzeyleri kapsamında SİB asgari düzeyin (%2,5) üzerinde olmak ile birlikte düşük düzeyde kalmıştır. Model uyum değerleri (CMIN/DF: 2,969 / GFI: 0,994 / CFI: 0,985 / RMSEA: 0,049 / PCLOSE: 0,465) uygun düzeydedir. Analizler sonucunda değişkenler arası elde edilen direk standardize ve standardize edilmemiş regresyon katsayıları (β) Tablo 3'te paylaşılmıştır.

Tablo 3. Hipotez Test Sonuçları

	Standardize β				Standardize Edilmemiş β				R ²
	İY	EİB	İYxEİB	ÇS	İY	EİB	İYxEİB	ÇS	
SİB	-0,003	-0,095	-0,075	-0,003	-3,056	-0,004	-0,032	-0,011	0,034
A&D	-0,677	0,051	-0,158	-0,056	-1251,894	0,004	-0,039	-0,129	0,468

p < .05 güven aralığında anlamlı ilişkiler ve ilgili değerler "kalın" ile yazılmıştır.

İş yükü algısı psikolojik sağlığın sadece anksiyete & depresyon boyutu üzerinde p < .01 güven aralığında anlamlı bir etkiye (β : 0,677) sahip iken sosyal işlev bozukluğu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir (Tablo 3). Bu nedenle H1.1. desteklenirken H1.2. desteklenmemiştir.

Ev işlerinin dağılımı iş yükünün anksiyete ve depresyon boyutu üzerindeki negatif etkisinde düzenleyicilik etkisine sahip olduğu ve bu etkiyi artırdığı gözlemlenmiştir. Böylelikle hipotez 2.1. desteklenirken; iş yükünün SİB üzerinde anlamlı bir etkisi tespit edilememesi nedeniyle, H.2.2. destek-

lenmemiştir. Ev işleri dağılımının psikolojik sağlığın iki alt boyutu üzerindeki direk etkileri incelenmiştir. Bu kapsamda ev işlerinin dağılımı psikolojik sağlığın iki alt boyutu üzerinde $p < .05$ güven aralığında anlamlı etkilere (A&D üzerinde $\beta : 0,051$; SİB üzerinde ise $0,095$) sahiptir. Araştırma modeline kontrol değişkeni olarak eklenen çocuk sayısının ise sadece A&D boyutu üzerinde $p < .05$ güven aralığında anlamlı pozitif bir etkiye ($\beta : 0,056$) sahiptir. Ayrıca çocuk sayısı ve anksiyete ve depresyon tecrübe etme riski arasında, $p < .01$ güven aralığında ters yönlü bir korelasyon ($-0,2$) elde edilmiştir. Bu iki sonuç bir arada değerlendirildiğinde, çocuk sayısındaki artışın anksiyete ve depresyon tecrübe etme riskini düşürdüğü, azalmanın ise riski arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç

Araştırmanın bulguları Goode'un (1960) rol gerginliği teorisini destekler niteliktedir. Rol gerginliği teorisine göre, çoklu rollerin beraberinde getirdiği yüksek beklentilerin, sahip olunan sınırlı enerji ve zaman ile karşılanamadığı durumlarda kadınlar olumsuz sonuçlar ile yüzleşecektir (Goode, 1960; Moen vd., 1992; Hartley vd., 1992; Dennerstein, 1995). Araştırma bulgularında çoklu rol sahibi kadınların, (1) iş yüklerini yüksek olarak algıladığı, (2) ev içi işlerin eşler arasında eşitsiz şekilde dağıldığı, (3) işyükü algılarının anksiyete ve depresyon tecrübe etme riskini ortaya çıkardığı (4) ve bu riskin ev içi işlerin eşitsiz dağılımı ile arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

İş yükünün kadınlarda anksiyete ve depresyon tecrübe etme riskini arttırdığına yönelik elde edilen sonuç birçok araştırmayı (Gjerdengen ve diğerleri, 2001; Rydstedt ve Johansson 1998; Britt ve Dawson, 2005; Northcott, 1980) destekler niteliktedir. Urhan ve Etiler'in (2011; 204) yaptıkları çalışmada ise, sağlık sektöründe çalışan kadınların iş yükü ile birlikte aile ve ev sorumlulukları bir araya geldiğinde daha fazla stres yaşadıkları gözlemlenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular literatür ile uyumludur. Aynı zamanda ev içi işlerin eşler arası dağılımının psikolojik sağlığın anksiyete ve depresyon boyutu üzerindeki olumsuz etkisi birçok araştırma sonucu ile benzerlik içindedir (Cleveland vd.,2015; Eek ve Axmon, 2014; Bird, 1999; Harryson vd., 2012). Araştırmanın literatüre temel katkısı bu noktadadır. Farklı gelir ve eğitim kategorilerinden çoklu rol sahibi kadınlar bir arada değerlendirildiğinde, ev içi işler eşler arasında eşitsiz dağılmakta ve eşitsiz dağılım iş yükünün psikolojik sağlık üzerindeki olumsuz etkisini güçlendirmektedir. Bu sonuç çoklu roller arası etkileşimleri daha detaylı bir şekilde

de ele almamıza imkân tanımaktadır. Çoklu rollerin kadınların omuzlarına yükledikleri yükün ağırlığı kadar bu yükler ekseninde tecrübe edilen eşitsizlikler de araştırmacıların dikkatle takip etmesi gereken bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öte yandan iş yükünün kadınlarda sosyal işlev bozukluğu tecrübe etme riskini arttırdığına yönelik anlamlı bir etkiye rastlanmamıştır. Türkiye bağlamında kadınların yüksek iş yükü ile karşılaşmasına rağmen sosyal işlev bozukluğu tecrübe etmemelerinde ailelerinden, arkadaşlarından, eşlerinden elde ettikleri sosyal destek ve sosyalleşme olanakları etkili olabilir.

İş yükü algısı psikolojik sağlığın sadece anksiyete & depresyon boyutu üzerinde $p < .01$ güven aralığında anlamlı bir etkiye ($\beta : 0,677$) sahip iken sosyal işlev bozukluğu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Araştırma modelinde kontrol değişkeni olan çocuk sayısı ölçeğinde elde edilen bulgulara göre; tek çocuğu olan kadınların psikolojik sağlıkları, birden fazla çocuğu olan kadınlara göre daha fazla risk altındadır. Detaylı olarak incelendiğinde tek çocuğu olan kadınların çocuklarının ebeveyn kontrolü gerektiren yaşta olduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgu, literatürde ebeveyn kontrolü gerektiren yaşta çocuk sahibi olmanın psikolojik sağlık üzerinde baskı yarattığını raporlayan çalışmalarını (Arber, 1991; Dennerstein, 1995; Klein, Hyde, Essex, & Clark, 1998; Gjerdingen & Chaloner, 1994; Özer, 1995) destekler niteliktedir. Bu sonuç aynı zamanda kadınların iş gücüne katılım oranları ile de ilişkilendirilebilir. Ebeveyn kontrolü gerektiren yaşlarda çocuk sahibi olmanın, kadınların işgücüne katılım oranlarını düşürebildiği gibi (Özer ve Biçerli, 2003-2004; Tansel, 2002) çalışma hayatına devam etmek zorunda olanlar için bu durum psikolojik sağlığın risk altına girmesine sebep olmaktadır.

Birçok ülkede farklı kültürel, ekonomik ve sosyal bağlamlarda yapılmış araştırmaların sonuçları ile Türkiye’de gerçekleştirilen bu araştırmada aynı sonuçların elde edilmiş olması ev içi işlerin kadınlar aleyhine dağılımı ve iş yükü ile birlikte aile ve ev içi sorumlulukları aynı anda üstlenmenin sebep olduğu eşitsizliklerin kadınların psikolojik sağlıklarını olumsuz etkilemesi, konunun küresel bir sorun olduğuna işaret etmektedir.

Araştırmanın Kısıtları: Ev içi iş bölümünün dağılımı için kullanılan ölçek yalnızca işlerin kimler tarafından ifa edildiği sorusuna cevap vermektedir ve işlerin eşler arası dağılımının kadınlar tarafından eşitsizlik olarak algılanıp algılanmadığı hakkında ölçüm sunmaması bir araştırma kısıtıdır. Lennon ve Rosenfield'in (1994) çalışması, ev içi iş bölümündeki dengesizliklerin

kadınlar tarafından eşitsizlik olarak algılanıp algılanmamasına göre farklı sonuçlar doğurabildiğini göstermektedir. Bir diğer araştırma kısıtı olarak, doğrulayıcı faktör analizi sonrasında Genel Sağlık Anketinin iki alt boyutu arasında yakınsama geçerliliği anlamında düşük değerler elde edilmesi işaret edilebilir. Bu kısıtın ortaya çıkmasında ise GSA'nın 12 soruluk kısa anketinin yapısal dezavantajları etkili olmuş olabilir (Worsley ve Gribbin 1977). Araştırma sonucunda gözlemlenen bu etkileri yine çoklu rol bütünlüğü içinde ve farklı meslek kategorilerinde test edecek araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Gelecek araştırmaların, özellikle farklı gelir ve eğitim düzeylerinden kadınlardan, Genel Sağlık Anketi'nin kısa ve uzun formlarından elde edilecek sonuçları karşılaştırmaları gerektiği düşünülmektedir. Bununla birlikte böylesi bir örnekleme oluşturmak zahmetli olsa da, ev içi işlerin erkekler aleyhine dağılımının gerçekleştiği bir örnekleme de yüksek iş yükü algısına sahip kadınların psikolojik sağlık sonuçlarını inceleyecek gelecek araştırmalara ihtiyaç vardır.

EXTENDED ABSTRACT

**The Effects of Workload on Women's Psychological
Health**

*

Sevim Ünlü Gezegen
Independent Researcher

The aim of the study is to test the effect of the workload on the psychological health of women with multiple roles with moderation roles of the division of household labor. To answer this research question this hypothesis are determined:

- H1. Workload perception has a negative effect on psychological health.
- H1.1. Workload perception has a negative effect on the anxiety and depression dimension of psychological health.
- H1.2. Workload perception has a negative effect on social dysfunctioning dimension of psychological health.
- H2. Division of household labor moderates the negative effects of workload on psychological health.
- H2.1. Division of household labor moderates the negative effects of Workload perception on anxiety and depression.
- H2.2. Division of household labor moderates the negative effects of Workload perception on social dysfunctioning.

814 women with multiple roles (working, married, a mother) from seven different cities (Adana, Malatya, İzmir, Gaziantep, Ankara, Samsun ve İstanbul) which are located at Turkey contributed this research. Our sample represents women with multiple roles work in the private sector as hourly-paid workers, casual workers, self-employed, or employers. The ages of the women participating in the study ranged from 20-65. In terms education level, %27,64 of women have primary education; %27,76 high school; %19,91 associates; %22,23 graduate; and %2,45 masters's degree. 11% of respondents are employed in part-time jobs, 89% in full-time jobs. In terms of Daily working hours, 16,21% of the sample stated that they work less than 8 hours, %65,61, 8-10 hours, %13,88, 10-12 hours, and %4,3 more than 12 hours.

According to results, the division of household labor unequally distributed against women. The average is obtained in the distribution of

household is 3.91 (5 indicates that all household is done by women, 1 indicates that all household is done by men). Unequal distribution is relevant for %84 of the sample. In terms of household, for the %15 of the sample household labor distributed equally. And just for the %1 of the sample household labor distributed unequally against men.

Women's perceived workload is also high (mean: 2,4). In the frame of the research model results point out that, the workload has negative effects on psychological health. The increase in workload noteworthy just increases the risk to experience anxiety and depression (β : 0,677). Therefore while hypothesis 1.1 is supported hypothesis 1.2. is not supported. Besides, the inequality in the division of household labor moderates the negative relation between workload and psychological health. In other words, the inequality in the division of household labor increases the negative effects of workload on anxiety and depression dimension of psychological health. So hypothesis 2.1. is supported. Hypothesis 2.2. could not be tested because there was no significant effect of workload on the social dysfunctioning dimension of psychological health.

In terms of direct effects of a moderator on the dependent variable, unequal distribution of household labor has significant effects on both anxiety/depression ($p < .05$; β : 0,051) and social dysfunctioning ($p < .05$; β : 0,095). According to the findings in the frame of "number child" which is included in the research model as control variable, the psychological health of women having a single child is at higher risk than women having more than one child. The number of children has a significant positive effect ($p < .05$; β : 0,056) just on anxiety and depression dimension. Besides negative correlation (r : -0.2) is obtained between the number of children and the risk of experiencing "anxiety and depression" at $p < .01$ confidence level. In the frame of these two findings, it has been concluded that an increase in the number of children reduces the risk of experiencing anxiety and depression, while a decrease increases the risk.

When these findings evaluated in detail, it was observed that the children of women waving only one child were of the age requiring a high degree of parental care. This finding is supportive for the literature (Arber, 1991; Dennerstein, 1995; Klein, Hyde, Essex, & Clark, 1998; Gjerdingen & Chaloner, 1994; Özer, 1995) highlighting that having children at an age requires a high level of parental care puts pressure on psychological health. While having children at those ages also decrease wo-

men's labor force participation (Özer and Biçerli, 2003-2004; Tansel, 2002); for those who have to be in working life, this causes the reality that women's psychological health being at risk.

Limitations: The scale which is used for the division of household labor between parents does not provide an answer that whether this distribution is perceived as inequality by women. As Lennon and Rosenfield (1994) highlight, the different perceptions related to unequal distribution of household labor might have different results. So this is one of the limitations of the study. As another research limitation, with the results of confirmatory factor analysis low values were obtained in the frame of convergent validity between two sub-dimensions of the general health questionnaire. As Worsley and Gribbin 1977 point out structural critiques of the short version of the General Health Questionnaire (12 items) may have been effective for this limitation. In my opinion future studies need to compare results obtained from short and long versions of the General Health Questionnaire with a sample consisting of women with multiple roles and different income and education levels.

Kaynakça / References

- Ahmad-Nia, S. (2002). Women's work and health in Iran: A comparison of working and non-working mothers. *Social Science ve Medicine*, 54(5), 753-765. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(01\)00107-1](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(01)00107-1)
- Arber S. 1991. Class, paid employment and family roles: making sense of structural disadvantage, gender, and health status. *Soc. Sci. Med.* 32, 425-36
- Arber, S. (1997). Comparing inequalities in women's and men's health: Britain in The 1990s. *Social Science ve Medicine*, 44(6), 773-787. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(96\)00185-2](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(96)00185-2)
- Arber, S., Gilbert, G. N., ve Dale, A. (1985). Paid employment and women's health: A benefit or a source of role strain? *Sociology Of Health ve Illness*, 7(3), 375-400. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.Ep10834014>
- Aycan, Z., ve Eskin, M. (2005). Relative contributions of childcare, spousal support, and organizational support in reducing work-family conflict for men and women: The case of Turkey. *Sex Roles*, 53(7), 453-471. <https://doi.org/10.1007/S11199-005-7134-8>
- Banks, M. H. (1983). Validation of the general health questionnaire in a young community sample. *Psychological Medicine*, 13(2), 349-353. <https://doi.org/10.1017/S0033291700050972>

- Banks, M. H., Clegg C. W., Jackson, P. R., Kemp, N. J., Stafford, E. M., ve Wall, T. D. (1980). The use of the general health questionnaire as an indicator of mental health in occupational studies. *Journal Of Occupational Psychology*, 53(3), 187–194. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8325.1980.tb00024.x>
- Barnett, R. C., ve Marshall, N. L. (1992). Worker and mother roles, spillover effects, and psychological distress. *Women ve Health*, 18(2), 9–40. https://doi.org/10.1300/j013v18n02_02
- Baruch, G. K., ve Barnett, R. (1986). Role quality, multiple role involvement, and psychological well-being in midlife women. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 51(3), 578–585. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.3.578>
- Baxter, J., ve Tai, T. (2016). Inequalities in unpaid work: A cross-national comparison. In M. L. Connerley ve J. Wu (Eds.), *Handbook On Well-Being Of Working Women*, içinde (s.653–671). Dordrecht: Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-017-9897-6_36
- Bernstein, A. B. (2001). Motherhood, health status, and health care. *Women's Health Issues*, 11(3), 173–184. [https://doi.org/10.1016/S1049-3867\(01\)00078-0](https://doi.org/10.1016/S1049-3867(01)00078-0)
- Bird, C. E. (1999). Gender, household labor, and psychological distress: The impact of the amount and division of housework. *Journal of Health and Social Behavior*. 40(1), US: American Sociological Assn. <https://doi.org/10.2307/2676377>
- Britt, T. W. ve Dawson, C. R. (2005). Predicting work: Family conflict from workload, job attitudes, group attributes, and health: A Longitudinal Study. *Military Psychology*, 17, 203–227.
- Cleveland, J. N., Fisher, G. G. Ve Sawyer, K. B. (2015). Work–life equality: The importance of a level playing field at home bt. In M. J. Mills (Ed.), *Gender And The Work-Family Experience: An Intersection Of Two Domains* içinde (s.177–199). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-08891-4_10
- Dağdeviren, M., Eraslan E. ve Kurt, M. (2005). Çalışanların toplam iş yükü seviyelerinin belirlenmesine yönelik bir model uygulaması. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 20(4), 517-525.
- Dedeoğlu, S., ve Öztürk, M. Y. (2010). *Kapitalizm, ataerkillik ve kadın emeği: Türkiye örneği*. İstanbul: Sav Yayıncılık.
- Dennerstein, L. (1995). Mental health, work, and gender. *International Journal Of Health Services*, 25(3), 503–509. <https://doi.org/10.2190/QJRA-8NMB-KR1R-QH4Q>
- Dökmen, Z. Y. (2003). Çalışma durumları farklı üç grup kadında ruh sağlığı, kontrol odağı inancı ve cinsiyet rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 111–127.
- Dugan A. G. ve Barnes-Farrell J. L., (2018). Working mothers' second shift, personal resources, and self-care. *Community, Work & Family*, 1-17 DOI:10.1080/13668803.2018.1449732

- Dünya Sağlık Örgütü (2018) *Mental health: strengthening our response*
<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-respo>
- Eek, F., ve Axmon, A. (2014). Gender inequality at home is associated with poorer health for women. *Scandinavian Journal of Public Health*, 43(2), 176–182.
<https://doi.org/10.1177/1403494814562598>
- Etiler, N. (2015). Çalışan kadınlar ile ev kadınlarının sağlık durumu üzerine bir analiz. *Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi (MSG)*, 15(57).
- Froberg, D., Gjerdingen, D. K., ve Preston, M. (1986). Multiple roles and women's mental and physical health. *Women ve Health*, 11(2), 79–96.
https://doi.org/10.1300/J013v11n02_06
- Geurts, S. A. E., Kompier, M. A. J., Roxburgh, S., ve Houtman, I. L. D. (2003). Does work-home interference mediate the relationship between workload and well-being? *Journal of Vocational Behavior*, 63, 532-559.
- Gjerdingen, D.K., Chaloner, K.M., (1994). The relationship of women's postpartum mental health to employment, childbirth, and social support. *Journal of Family Practice*, 38(5), 465-472.
- Glass, J., ve Fujimoto, T. (1994). Housework, paid work, and depression among husbands and wives. *Journal Of Health And Social Behavior*, 35(2), 179–191.
<https://doi.org/10.2307/2137364>
- Glynn, K., Maclean, H., Forte, T., ve Cohen, M. (2009). The association between role overload and women's mental health. *Journal of Women's Health*, 18(2), 217–223.
doi:10.1089/jwh.2007.0783
- Gökkaya, Ö. (2014). Yerel yönetimlerde iş-yaşam dengesi ve çalışan davranışı ilişkisinin incelenmesi: Kocaeli Belediyeler örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmaları Dergisi*, 2, 2-18.
- Goldberg, D. P. (1972). The detection of psychiatric illness by questionnaire. *Maudsley Monograph No. 21*. London: Oxford University Press.
- Goldberg, D. P. (1978). *Manual of the general health questionnaire*, NFER. Windsor: NFER Publishing Company.
- Goode, W. J., (1960). A theory of role strain. *American Sociological Review*, 25(4), 483–496.
<https://doi.org/10.2307/2092933>
- Gove, W. R., ve Tudor, J. F. (1973). Adult sex roles and mental illness. *American Journal Of Sociology*, 78(4), 812–835. <https://doi.org/10.1086/225404>
- Graetz, B. (1991). Multidimensional properties of the general health questionnaire. *Social Psychiatry And Psychiatric Epidemiology*, 26(3), 132–138.
<https://doi.org/10.1007/BF00782952>

- Griffin, J. M., Fuhrer, R., Stansfeld, S. A., ve Marmot, M. (2002). The importance of low control at work and home on depression and anxiety: Do these effects vary by gender and social class? *Social Science ve Medicine*, 54(5), 783-798. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(01\)00109-5](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(01)00109-5)
- Gutek, B. A., Searle, S., ve Klepa, L. (1991). Rational versus gender role explanations for work-family conflict. *Journal Of Applied Psychology*, 76(4), 560-568. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.76.4.560>
- Hair, J. F. J., Black, W. C., Babin, B. J., ve Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. (7th Ed.). Upper Saddle River, Boston Columbus: Pearson.
- Hammarström, A., ve Phillips, S. P. (2012). Gender inequity needs to be regarded as a social determinant of depressive symptoms: Results from the Northern Swedish Cohort. *Scandinavian Journal of Public Health*, 40(8), 746-752. <https://doi.org/10.1177/1403494812464915>
- Harrison, L., Strandh, M., ve Hammarström, A. (2012). Domestic work and psychological distress: What is the importance of relative socioeconomic position and gender inequality in the couple relationship? *Plos One*, 7(6), E38484-E38484. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0038484>
- Hartley, M., Popay, J., ve Plewis, I. (1992). Domestic Conditions, paid employment and women's experience of ill-health. *Sociology of Health & Illness*, 14(3), 313-343. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9566.1992.tb00126.x>
- Hibbard, J. H. ve Pope, C. R. (1991). Effect of domestic and occupational roles on morbidity and mortality. *Social Science & Medicine*, 32(7), 805-811.
- Hochschild, A., ve Machung, A. (2012). *The second shift: Working families and the revolution at home*. Penguin.
- TÜİK. (2015). *Zaman kullanım araştırması*. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627> adresinden erişilmiştir.
- Karatepe, O. M. (2013). The effects of work overload and work-family conflict on job embeddedness and job performance: The mediation of emotional exhaustion. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 25(4), 614-634.
- Keser, A. (2006). Çağrı merkezi çalışanlarında iş yükü düzeyi ile iş doyumunu ilişkisinin araştırılması. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 100-119.
- Kılıç, C., Rezaki, M., Rezaki, B., Kaplan, I., Özgen, G., Sağduyu, A., ve Öztürk, M. O. (1997). General health questionnaire (GHQ12 ve GHQ28): Psychometric properties and factor structure of the scales in a Turkish primary care sample. *Social Psychiatry And Psychiatric Epidemiology*, 32(6), 327-331.
- Kinnunen, U., ve Mauno, S. (1998). Antecedents and outcomes of work-family conflict among employed women and men in Finland. *Human Relations*, 51(2), 157-177. <https://doi.org/10.1177/001872679805100203>

- Klein, M.H., Hyde, J.S., Essex, M.J. ve Clark, R., (1998). Maternity leave, role quality, work involvement, and mental health one year after delivery. *Psychology of Women Quarterly*, 22, 239-266.
- Kopp, R. G., ve Ruzicka, M. F. (1993). Women's multiple roles and psychological well-being. *Psychological Reports*, 72(3_Suppl), 1351-1354. <https://doi.org/10.2466/Pr0.1993.72.3c.1351>
- Lennon, M. C., ve Rosenfield, S. (1994). Relative fairness and the division of housework: The importance of options. *American Journal Of Sociology*, 100(2), 506-531. <https://doi.org/10.1086/230545>
- Lordoğlu, K., ve Özkaplan, N. (2005). *Çalışma iktisadı*. İstanbul: Der Yayınları
- Madsen, S. R. (2001). Work and family conflict: A review of the theory and literature. Tulsa, Oklahoma: *Academy Of Human Resource Development Conference Proceedings (Symposium 22)*
- Madsen, S. R. (2003). The effects of home-based teleworking on work-family conflict. *Human Resource Development Quarterly*, 14(1), 35-58. <https://doi.org/10.1002/Hrdq.1049>
- Mcbride, A. B. (1990). Mental health effects of women's multiple roles. *Addictions Nursing Network*, 2(3), 4-14. <https://doi.org/10.3109/10884609009149669>
- Mcnamara, M., Bohle, P., ve Quinlan, M. (2011). Precarious employment, working hours, work-life conflict and health in hotel work. *Applied Ergonomics*, 42(2), 225-232. <https://doi.org/10.1016/j.apergo.2010.06.013>
- Meijman, T. F. ve Mulder, G. (1998). Psychological aspects of workload. In *Handbook of Work and Organizational: Work Psychology* içinde (cilt: 2, 2nd Ed., s.5-33), Hove, England: Psychology Press/Erlbaum (UK) Taylor & Francis.
- Memiş, E., ve Özay, Ö. (2011). Eviçi uğraşlardan iktisatta karşılıksız emeğe: Türkiye üzerine yapılan çalışmalara ilişkin bir değerlendirme. In S. Sancar (Ed.), *Birkaç Arpa Boyu* içinde (Vol. 21, 249-280). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları
- Moen, P., Dempster-Mcclain, D., ve Williams Robin M. (1992). Successful aging: A life-course perspective on women's multiple roles and health. *American Journal Of Sociology*, 97(6), 1612-1638. <https://doi.org/10.1086/229941>
- Molarius, A., Granström, F., Lindén-Boström, M., ve Elo, S. (2013). Domestic work and self-rated health among women and men aged 25-64 years: Results from a population-based survey in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health*, 42(1), 52-59. <https://doi.org/10.1177/1403494813503056>
- Montazeri, A., Harirchi, A. M., Shariati, M., Garmaroudi, G., Ebadi, M., ve Fateh, A. (2003). The 12-item general health questionnaire (GHQ-12): Translation and validation study of the Iranian version. *Health And Quality Of Life Outcomes*, 1(1), 66. <https://doi.org/10.1186/1477-7525-1-66>.

- Nathanson, C. A. (1980). Social roles and health status among women: The significance of employment. *Social Science ve Medicine. Part A: Medical Psychology ve Medical Sociology*, 14(6), 463-471. [https://doi.org/10.1016/S0271-7123\(80\)80050-2](https://doi.org/10.1016/S0271-7123(80)80050-2)
- Noor, N. M. (2004). Work-family conflict, work- and family-role salience, and women's well-being. *The Journal of Social Psychology*, 144(4), 389-406. <https://doi.org/10.3200/SOCP.144.4.389-406>
- Northcott, H. C. (1980). Women, work, and health. *The Pacific Sociological Review*, 23(4), 393-404. doi:10.2307/1388732
- Ozer, E. M. (1995). The impact of childcare responsibility and self-efficacy on the psychological health of professional working mothers. *Psychology of Women Quarterly*, 19(3), 315-335. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1995.tb00078.x>
- Perry-Jenkins, M., ve Folk, K. (1994). Class, couples, and conflict: Effects of the division of labor on assessments of marriage in Dual-Earner Families. *Journal Of Marriage And Family*, 56(1), 165-180. <https://doi.org/10.2307/352711>
- Qureshi, M. I, Iftikhar, M., Abbas, S. G., Hassan, U., Khan K. ve Zaman, K. (2013). Relationship between job stress, workload, environment and employees turnover intentions: What we know, what should we know. *World Applied Sciences Journal*, 764-770. DOI: 10.5829/idosi.wasj.2013.23.06.313
- Reskin, B. F., ve Coverman, S. (1985). Sex and race in the determinants of psychophysical distress: A reappraisal of the sex-role hypothesis. *Social Forces*, 63(4), 1038-1059. <https://doi.org/10.1093/Sf/63.4.1038>
- Roxburgh, S., 1997. The Effect of children on the mental health of women in the paid labor force. *Journal of Family Issues* 18(3), 270-289.
- Ruderman, M. N., Ohlott, P. J., Panzer, K., ve King, S. N. (2002). Benefits of multiple roles for managerial women. *Academy Of Management Journal*, 45(2), 369-386. <https://doi.org/10.5465/3069352>
- Rydstedt, L. W., Johansson, G., ve Evans, G. W. (1998). A longitudinal study of workload, health and well-being among male and female urban bus drivers. *Journal of Occupational & Organizational Psychology*, 71, 35-45.
- Sánchez-López, M. Del P., ve Dresch, V. (2008). The 12-item general health questionnaire (GHQ-12): Reliability, External validity and factor structure in the spanish population. *Psicothema*, 20(4), 839-843.
- Sanz-Vergel, A. I., Demerouti, E., Bakker, A. B., ve Moreno-Jiménez, B. (2011). Daily detachment from work and home: The moderating effect of role salience. *Human Relations*, 64(6), 775-799. <https://doi.org/10.1177/0018726710393368>
- Savran, G. A., ve Demiryontan, N. T. (2008). Kadının görünmeyen emeği. İstanbul: Yordam Kitap.

- Sharma, J., Dhar, R. L., ve Tyagi, A. (2016). Stress as a mediator between work–family conflict and psychological health among the nursing staff: Moderating role of emotional intelligence. *Applied Nursing Research*, 30, 268–275. <https://doi.org/10.1016/j.apnr.2015.01.010>
- Shelton, B. A., ve John, D. (1996). The division of household labor. *Annual Review Of Sociology*, 22(1), 299–322. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.22.1.299>
- Sieber, S. D. (1974). Toward a theory of role accumulation. *American Sociological Review*, 39(4), 567–578. <https://doi.org/10.2307/2094422>
- Sorensen, G., ve Verbrugge, L. M. (1987). Women, work, and health. *Annual Review Of Public Health*, 8(1), 235–251. <https://doi.org/10.1146/annurev.Pu.08.050187.001315>
- Staland-Nyman, C., Alexanderson, K., ve Hensing, G. (2008). Associations between strain in domestic work and self-rated health: A study of employed women in Sweden. *Scandinavian Journal Of Public Health*, 36(1), 21–27. <https://doi.org/10.1177/1403494807085307>
- Svedberg, P., Mather, L., Bergström, G., Lindfors, P., ve Blom, V. (2018). Work-home interference, perceived total workload, and the risk of future sickness absence due to stress-related mental diagnoses among women and men: A prospective twin study. *International Journal Of Behavioral Medicine*, 25(1), 103–111. <https://doi.org/10.1007/s12529-017-9669-9>
- Thoits, P. A. (1983). Multiple identities and psychological well-being: A reformulation and test of the social isolation hypothesis. *American Sociological Review*, 48(2), 174–187. <https://doi.org/10.2307/2095103>
- Urhan, B., ve Etiler, N. (2011). Sağlık sektöründe kadın emeğinin toplumsal cinsiyet açısından analizi. *Çalışma Ve Toplum*, 2(29), 191–215.
- Verbrugge, L. M. (1986). Role Burdens And Physical Health Of Women And Men. *Women ve Health*, 11(1), 47–77. https://doi.org/10.1300/j013v11n01_04
- Verdonk, P., Hooftman, W. E., Van Veldhoven, M. J. P. M., Boelens, L. R. M., ve Koppes, L. L. J. (2010). Work-related fatigue: The specific case of highly educated women in the Netherlands. *International Archives Of Occupational And Environmental Health*, 83(3), 309–321. <https://doi.org/10.1007/s00420-009-0481-y>
- Voydanoff, P., ve Donnelly, B. W. (1999). multiple roles and psychological distress: The intersection of the paid worker, spouse, and parent roles with the role of the adult child. *Journal of Marriage And Family*, 61(3), 725–738. <https://doi.org/10.2307/353573>
- Waldron, I, ve Jacobs, J. A. (1988). Effects of labor force participation on women's health: New evidence from a longitudinal study. *Journal Of Occupational Medicine. : Official Publication Of The Industrial Medical Association*, 30(12), 977–983. <https://doi.org/10.1097/00043764-198812000-00019>

- Waldron, I., Hughes, M. E., ve Brooks, T. L. (1996). Marriage protection and marriage selection: Prospective evidence for reciprocal effects of marital status and health. *Social Science ve Medicine*, 43(1), 113–123. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(95\)00347-9](https://doi.org/10.1016/0277-9536(95)00347-9)
- Waldron, I., ve Jacobs, J. A. (1989). Effects of multiple roles on women's health: Evidence from a national longitudinal study. *Women ve Health*, 15(1), 3–20. https://doi.org/10.1300/J013v15n01_02
- Waldron, I., Weiss, C. C., ve Hughes, M. E. (1998). Interacting effects of multiple roles on women's health. *Journal Of Health And Social Behavior*, 39(3), 216–236. <https://doi.org/10.2307/2676314>
- Werneke, U., Goldberg, D. P., Yalcın, I., ve Üstün, B. T. (2000). The stability of the factor structure of the general health questionnaire. *Psychological Medicine*, 30(4), 823–829. <https://doi.org/10.1017/S0033291799002287>
- Worsley, A., ve Gribbin, C. C. (1977). A factor analytic study of the twelve item general health questionnaire. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 11(4), 269–272.

Ekler

EK1: Araştırma Modeli Değişkenler Arası Korelasyonlar

	İY	SİB	A_D	EY	ÇS	İY_x_EY
İY	1					
SİB	0,022	1				
A_D	-,675**	,228**	1			
EY_Likert	-,035	-,086*	,076*	1		
ÇS	,110**	-,011	-,200**	0,017	1	
İY_x_EY	-,146**	-,152**	0,022	-,006	-,014	1

** . Korelasyon 0.01 düzeyinde ve * . 0.05 düzeyinde anlamlı (2-tailed).

EK2: Doğrulamalı Faktör Analizi: Standardize / Stand. Edilmemiş Regresyon Yüklere ve Çoklu Korelasyonların Karesi

	Standardize		SİB	Standardize Edilmemiş		ÇKK
	İY	A&B		İY	A&B	
İY 5	0,802			1		0,643
İY 4	0,799			1,016		0,638
İY 3	0,752			0,928		0,566
İY 2	0,759			1,004		0,576
İY 1	0,758			0,905		0,575
P_S12		0,768			1	0,59
P_S11		0,801			1,023	0,642
P_S10		0,523			0,626	0,274
P_S6		0,509			0,66	0,259
P_S2		0,634			0,909	0,402
P_S9			0,537			1
P_S8			0,57			1,043
P_S5			0,592			1,13
						0,35

İş Yükünün Kadınların Psikolojik Sağlığı Üzerine Etkisinde Ev İçi İş Bölümünün Düzenleyicilik Etkisi

P_S4	0,548	1,068	0,3
P_S3	0,595	1,065	0,354

Not: Kalın ile yazılanlar istatistiki olarak anlamlı $p < .01$

EK3: Her bir gizil değişkene ait ifadelerin Korelasyon, ortalama ve standart sapma değerleri

	Ort.	S.S.	İY1	İY2	İY3	İY4	İY5	PS2	PS3	PS4	PS5	PS6	PS8	PS9	PS10	PS11	PS12	EİB
İY1	2,26	0,96	1,00															
İY2	2,39	1,06	,687**	1,00														
İY3	2,50	0,99	,551**	,579**	1,00													
İY4	2,41	1,02	,600**	,612**	,616**	1,00												
İY5	2,48	1,00	,618**	,602**	,602**	,633**	1,00											
PS2	1,84	0,85	-,068**	-,259**	-,234**	-,273**	-,282**	1,00										
PS3	2,22	0,67	,071**	0,05	,077**	,090**	,094**	,119**	1,00									
PS4	2,27	0,73	0,02	0,01	,074**	0,06	0,06	0,07	,392**	1,00								
PS5	2,32	0,71	,180**	,166**	,126**	,171**	,179**	-,104**	,322**	,334**	1,00							
PS6	1,98	0,76	-,188**	-,170**	-,128**	-,144**	-,201**	,369**	0,07	,165**	-0,02	1,00						
PS8	2,22	0,68	,080**	,103**	,128**	,169**	,146**	-0,03	,371**	,283**	,313**	-0,02	1,00					
PS9	2,18	0,70	,208**	,168**	,152**	,177**	,252**	-0,06	,256**	,255**	,374**	0,03	,329**	1,00				
PS10	1,97	0,71	-,130**	-,115**	-,144**	-,120**	-,130**	,325**	,082**	,072**	0,04	,309**	-,093**	-0,06	1,00			
PS11	1,71	0,75	-,225**	-,168**	-,158**	-,150**	-,199**	,481**	,084**	,101**	-,124**	,422**	-0,02	-0,05	,431**	1,00		
PS12																	1,00	

Sevim Gezen Ünlü

FS12	1,61	0,77	-,309**	-,225**	-,194**	-,237**	-,261**	,482**	,136**	,075*	-,069*	,324**	0,06	-,080*	,383**	,638**	1,00	
EIB	3,91	0,59	-,348**	-,260**	-,279**	-,363**	-,350**	,189**	-,086*	-0,06	-,187**	,144**	-,085*	-,200**	,087*	,157**	,226**	1,00

** . Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı (2-tailed).

* . Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlı (2-tailed).

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Ünlü Gezen, S. (2021). İş yükünün kadınların psikolojik sağlığı üzerine etkisinde ev içi iş bölümünün düzenleyicilik etkisi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(33), 193-220. DOI: 10.26466/opus.756225